

Duo-interview 100 jaar Museumvereniging: Vera en Annemarie

We moeten de sector stevig positioneren in het culturele veld. Samenwerking is cruciaal.

INTERVIEW: UDO FEITSMA FOTO'S: MARK RAMMERS

In 2026 bestaat de Museumvereniging precies honderd jaar. Wat begon als overleg tussen enkele museumdirecteuren en hoogleraren is uitgegroeid tot een landelijke vereniging die vandaag de dag meer dan 500 musea vertegenwoordigt. Al honderd jaar zijn musea via deze vereniging met elkaar verbonden en nauw verweven met de samenleving. In het kader van dit jubileum publiceren wij een serie duo-interviews met museumprofessionals waarbij we dieper ingaan op actuele thema's uit de sector. In dit interview spreken we Annemarie Vels Heijn, directeur van de Museumvereniging van 1998 tot 2003 en Vera Carasso, directeur van de Museumvereniging sinds 2022.

Toen Annemarie Vels Heijn in 1998 directeur werd van de (Nederlandse) Museumvereniging bevond de sector zich in een fase van grote verandering. “Ik denk dat ik in een hele interessante periode in de geschiedenis van de Museumvereniging directeur ben geweest,” vertelt ze. “We kregen veel geld van het ministerie om een

mondige tegenpartij te zijn. Dat gaf ons de kans om een enorme professionaliseringsslag te maken.” Die slag werd op veel fronten gemaakt; in arbeidsvoorwaarden, bruikleenregelingen en de manier waarop musea internationaal samenwerkten. “Musea zijn in die tijd veel beter geworden in marketing, tentoonstellingen maken en nadenken over het

publiek. Voor wie doe je het eigenlijk? Dat was toen nog een punt.” Ook werd de museumregistratie opgezet, een systeem dat musea verplichtte om collectieplannen te maken. “Dat heeft een enorme impact gehad op de professionalisering van vooral kleinere musea.”

Vera Carasso, sinds 2022 directeur van de Museumvereniging en Stichting Museumkaart, ziet een sector die stevig verankerd is in de samenleving, maar ook voor nieuwe uitdagingen staat. “We hebben bijna 500 leden, waarvan een groot deel kleine musea. Onze rol is nog steeds belangenbehartiging en professionalisering, maar de aanpak is veranderd. We werken veel meer met netwerken en externe partners. Digitalisering, duurzaamheid, inclusiviteit en diversiteit zijn nu sleutelthema's.” Zoals Vera het formuleert: “De museum-

sector zit echt in de haarvaten van de samenleving, van grote musea in de steden tot de kleinste musea in de omliggende dorpen. Samen beheren ze de 'Collectie Nederland' en vertellen alle verhalen die voor ons belangrijk zijn. Van geschiedenis, kunst, techniek, natuur en alles daaromheen. Dat maakt ons werk zo belangrijk."

De Museumkaart: van opruimactie tot sterk merk

De (Nederlandse) Museumvereniging introduceerde in 1981 de Museum(jaar)kaart. Annemarie herinnert zich de oorsprong: "We bedachten de kaart niet als marketinginstrument, maar als een calvinistische opruimingsactie van alle losse kortingspassen. Het voelde destijds commercieel en de Museum(jaar)kaart werd daarom ondergebracht in een aparte stichting." De Museumvereniging en de Museumkaart zijn in 2003 functioneel geïntegreerd tot één organisatie met één directie, één kantoor en één strategische koers. Inmiddels is de kaart uitgegroeid tot één van de sterkste culturele

merken van Nederland, met ruim 1,5 miljoen kaarthouders en een omzet van 90 miljoen euro. "Het is een echte solidariteitskaart," benadrukt Vera. "Grote musea dragen bij zodat kleine musea kunnen meedoen, en iedereen profiteert hiervan. En het is een krachtige motor voor publieksbereik. We zetten campagnes in die juist niet op de bestaande doelgroep mikken, maar op nieuwe bezoekers. En dat werkt."

Wat blijft en wat verandert?

In Annemaries tijd bestond de organisatie uit ongeveer twintig medewerkers, inclusief specialistische bureaus voor interculturele en internationale projecten. "We hadden een afdeling interculturele projecten, iemand voor Oost-Europa, enzovoort. Het was een tijd waarin musea dankbaar waren voor steun en visie." Nu werken we met afdelingen; bedrijfsvoering, marketing & communicatie en strategie & beleid. Daarnaast werken we ook met werkgroepen waarin onze leden vertegenwoordigd zijn en hebben we netwerken van individuele museumprofessionals," legt Vera uit. "De secties van vroeger waren levendig, maar musea hebben nu minder behoefte aan die vorm."

Van handboek naar cao

In de periode dat Annemarie directeur was lag de nadruk op het ontwikkelen van een handboek arbeidsvoorwaarden; een cao was voor veel musea financieel onhaalbaar. "We wilden een systeem dat musea konden volgen zonder dat het hen financieel zou breken." Nu is er een museum-cao die richting geeft en helpt bij het spiegelen van arbeidsvoorwaarden. "Het is nog steeds een uitdaging om een balans te vinden tussen betaalbaarheid en wat je als goed werkgever wilt doen voor je medewerkers," zegt Vera, "maar het is een belangrijke pijler voor de professionalisering van de sector."

Meer vrouwen aan de top

Een duidelijke verandering door de jaren heen is het aantal vrouwelijke museumdirecteuren. "Toen ik begon, waren we met zeven vrouwen," vertelt Annemarie. "Nu kijkt niemand er meer van op. Het vak is veel meer een beroep geworden in plaats van een roeping, dat maakt het toegankelijker voor vrouwen om het te doen." Vera ziet ook vooruitgang, maar blijft alert: "Vrouwen worden nog altijd anders beoordeeld op hun manier van leidinggeven. Daar moeten we bewust van blijven."

Beiden benadrukken dat de essentie van musea hetzelfde blijft: plekken van betekenis. Maar de uitdagingen groeien; van publieksbereik tot financiële druk. "Musea moeten steeds meer een totaalervaring bieden," zegt Annemarie. "Een tentoonstelling én een bitterbal in de tuin." Vera vult aan: "En we moeten de sector sterk positioneren binnen het culturele veld. Samenwerking blijft daarbij cruciaal."

Persoonlijke drijfveer

Wat drijft hen? "De mensen," zegt Annemarie resoluut. "De ontmoetingen, de energie." Vera knikt: "Voor mij ook. Plus het leggen van lijnen: hoe veranker je musea in de samenleving en maak je de sector krachtig? Dat is mijn missie."

Honderd jaar na de oprichting is de Museumvereniging nog steeds een spil in een sector die zich voortdurend vernieuwt. Van de pioniersjaren van professionalisering tot de huidige focus op duurzaamheid en digitalisering: de rode draad blijft verbinding. Zoals Vera het samenvat: "Musea zitten in de haarvaten van de samenleving. En die moeten we blijven voeden."

DE FOTO'S ZIJN GENOMEN IN MUSEUM COBRA IN AMSTELVEEN TIJDENS DE TENTOONSTELLING: WI SRANAN. SURINAAMSE KUNST IN BEWEGING - EEN ODE AAN 50 JAAR SURINAAMSE ONAFHANKELIJKHEID.

